

Definirea eticii si bioeticii
Codul de la Nuremberg
Codul international de etica medicala
Declaratia de la Lisabona
Declaratia de la Geneva
Codul de etica si deontologie

1. DEFINIREA ETICII

- **MORALITATEA – CARACTERISTICĂ UNICĂ A FIINȚELOR UMANE**
- **INFLUENȚATĂ: FACTORI CULTURALI – ISTORIE, TRADIȚIE, EDUCAȚIE;**
- **OBIECTUL ETICII – ANALIZA**
- **ETICA ȘI MORALITATEA – SINONIME – ACELAȘI ÎNȚELES:**
 - **STUDIUL DISPOZIȚIEI, CARACTER, COMPORTAMENT**
 - **PROMOVAREA ȘI PERFEȚIONAREA**

2. UNIVERSUL ETICII

- **SISTEMUL ETIC ORGANIZAT ÎN JURUL IDEILOR: LEGE, OBLIGAȚIE, PRINCIPII ETC.**
- **IDENTIFICAREA ASPECTELOR VALOROASE – REZULTĂ DOUĂ CONCEPTE: VALOAREA, DATORIA**
- **VALORILE**
 - LA TOȚI OAMENII
 - PRECED ETICA
 - FUNDAMENT PENTRU ALTE CONCEPTE: PRINCIPII
- **OBIECTIVELE ETICII**
 - ANALIZA VALORILOR ȘI CONFLICTELOR DE VALORI
 - DEFINIREA VALORILOR
 - DATORIILE CONȚIN TOTDEAUNA VALORI (ÎN SITUAȚIA DATĂ)

3. DATORIILE (experiență universală)

- **TREBUIE SĂ FACEM UNELE LUCRURI ȘI SĂ LE EVITĂM PE ALTELE**
 - **AVEM DATORIA SĂ ACȚIONĂM ÎNTR-O ANUMITA MANIERĂ – NU ALTA**
 - **DATORIA EXPRIMĂ – OBLIGAȚIA: (“A DATORA”; “A TREBUI”) ȘI INTERDICȚIA “NU MINȚI”, “NU UITA”.**
- **EXPERIENȚA MORALĂ ESTE UNIVERSALĂ, A EVOLUAT CU ISTORIA UMANITĂȚII**
- **VALORILE MORALE DIFERĂ: LOC, LIMBĂ, CULTURĂ**
- **VALORILE MORALE EVOLUEAZĂ CONSTANT**
- **DATORIILE MORALE RĂMÂN NESCHIMBATE**

4. LUAREA DECIZIEI

- **ETICA - DISCIPLINĂ TEORETICĂ ȘI PRACTICĂ**
- **LIMBAJUL – SE REFERĂ LA DATORII ȘI VALORI**
- **SCOPUL ETICII: LUAREA UNEI DECIZII DREPTÉ**
- **SE ANALIZEAZA FAPTELE PREZENTATE, VALORILE PUSE ÎN JOC ȘI ÎN FINAL DATORIILE**

Deontologia - definitii

- Teoria etică se referă la îndatoriri și drepturi.
- Etica deontologică sau deontologia este definită ca o teorie etică conform căreia moralitatea unei acțiuni ar trebui să se bazeze pe faptul dacă această acțiune în sine este corectă sau greșită în conformitate cu o serie de reguli, mai degrabă decât pe baza consecințelor acțiunii (Dictionar de Deontologie).
- Un exemplu de deontologie este credința că uciderea cuiva este greșit, chiar dacă a fost în auto-apărare.
- În contextul eticii profesionale , avem din limba franceza “code de déontologie” (cod etic).
- În funcție de sistemul de etică deontologică avut în vedere, o obligație morală poate apărea dintr-o sursă externă sau internă, cum ar fi un set de reguli inerente universului (naturalism etic), drept religios sau un set de valori personale sau culturale (oricare dintre ele poate fi în conflict cu dorințele personale).

BIOETICA - definitii

- un domeniu de studiu care se referă la implicațiile etice și filozofice ale anumitor proceduri, tehnologii și tratamente biologice și medicale, cum ar fi transplanturile de organe, ingineria genetică și îngrijirea bolnavilor în fază terminală.
- ramură a eticii aplicate care studiază problemele filozofice, sociale și juridice care apar în medicină și științele vieții.
- este preocupată în principal de viața și de bunăstarea umană
- uneori tratează, de asemenea, probleme etice legate de mediul biologic neuman (etica mediului și drepturile animalelor).

Dezvoltarea Bioeticii

- Bioetica a apărut ca un domeniu de studiu distinct, la începutul anilor 1960.
- Ea a fost influențată nu numai de progresele în științele vieții, în special în medicină, ci și de schimbările culturale și sociale semnificative care au loc la acea vreme, în principal în Occident.
- Performanțele anumitor proceduri și tehnologii de salvare a vieții, cum ar fi transplantul de organe și dializa renală, a impus medicilor să ia decizii dificile cu privire la pacienții care vor primi tratament și cei care vor fi lasati să moară.
- În același timp, importanța crescândă acordată bunăstării individuale a contribuit la schimbările în atitudinile convenționale față de căsătorie și sexualitate, reproducere și creșterea copilului, precum și drepturile civile.
- Rezultatul final a fost **nemuțumirea pe scară largă fata de paternalismul medical tradițional** și recunoașterea treptată a dreptului unui pacient de a fi pe deplin informat cu privire la starea sa și de a păstra o anumită măsură de control asupra a ceea ce se întâmplă cu corpul său.

5. BIOETICA

- CUVÂNTUL – 1970 – POTTER VON RESSELAER
- POTTER – NOUĂ DISCIPLINĂ – PUNTE ÎNTRE FAPTE ȘI VORBE
- BIOS – VIAȚĂ – SIMBOLIZEAZĂ REALITATEA VIEȚII ȘI A ȘTIINȚELOR
VII
- ETOS – MORALĂ – TRIMITE LA VALORI ȘI DATORII
- “DRAGOSTEA DE VIATA” prof. Darryl Macer
- BIOETICĂ – NU TREBUIE CONFUNDATĂ CU ETICA MEDICALĂ – UNA
DIN RAMURILE SALE

6. BIOETICA

POTTER:

- NU TOT CEEA CE ESTE REALIZABIL PE PLAN TEHNIC ESTE CORECT ȘI PE PLAN MORAL
- ACȚIUNEA NOASTRĂ ASUPRA NATURII ȘI MEDIULUI ÎNCONJURĂTOR, ANIMALELOR ȘI FIINȚEI UMANE, TREBUIE SUPUSĂ UNUI CONTROL RIGUROS
- **VIITORUL VIEȚII ESTE ÎN JOC**
- BIOETICA – TINDE LA GLOBALIZARE (GLOBAL ETHICS)
- PRINCIPIUL KANTIAN AL “UNIVERSALITĂȚII” - ACȚIUNE DUPĂ ACEST PRINCIPIU

7. BIOETICA

- **BIOETICA GLOBALĂ CUPRINDE:**
 - TOATE FIINȚELE UMANE EXISTENTE
 - GENERAȚIILE VIITOARE
 - TOATE ORGANISMELE VII ȘI MEDIUL ÎNCONJURĂTOR
- **SĂNĂTATEA ȘI BOALA CA VALORI**
 - SĂNĂTATEA, BOALA, VIAȚA, MOARTEA – NU SUNT SIMPLE FAPTE CI ȘI VALORI
 - SĂNĂTATEA – VALOARE POZITIVĂ
 - BOALA – VALOARE NEGATIVĂ

DOCUMENTE LEGALE CARE RECUNOSC SI IMPUN PRINCIPIILE BIOETICII

1. Declaratia universala privind bioetica si drepturile omului UNESCO 2005
2. Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene (2007/C 303/01);
3. Constitutia OMS (Basic Documents, Forty-fifth edition, October 2006)
4. Norme ale Uniunii Europene, tratate si conventii, recomandari
5. WMA: Helsinki (cercetare), etc.

Asociatia Medicala Mondiala (WMA) [<http://www.wma.net/en/10home/index.html>] este organizatia mondiala a medicilor care promoveaza cunoasterea eticii medicale si practica medicala din interiorul respectarii normelor etice profesionale.

Printre actele emise de WMA se numera:

- Declaratia de la Geneva, 1948
- Codul de la Nuremberg, 1949
- Codul International al Eticii Medicale, 1949
- Declaratia de la Helsinki, 1964 cu privire la cercetarea pe subiecti umani
- Declaratia de la Madrid cu privire la Eutanasiie , 1987
- Declaratia cu privire la drepturile pacientului Lisabona, 1981
- etc.

■ Codul de la Nürnberg din 1946

- După cel de-al doilea război mondial, s-au ținut o serie de procese pentru a responsabiliza membrii partidului nazist pentru o multitudine de crime de război.
- Procesele au fost aprobate de președintele Harry Truman la 2 mai 1945 și au fost conduse de Statele Unite, Marea Britanie și Uniunea Sovietică.
- Au început pe 20 noiembrie 1945 la Nürnberg, Germania, fiind cunoscute ca procesele de la Nürnberg.
- Într-unul dintre procese, care a devenit cunoscut sub numele de „Procesul medicilor”, au fost judecați medicii germani responsabili cu efectuarea procedurilor medicale neetice asupra oamenilor în timpul războiului.
- S-au concentrat asupra medicilor care au efectuat experimente inumane și neetice atât pe prizonierii din lagărele de concentrare naziste cât și pe cei 3.500.000 de cetățeni germani sterilizați.
- **printre altele, interzice efectuarea de experimente medicale pe populație.**

- **Codul de la Nürnberg, care a declarat că este necesar consimțământul voluntar explicit al pacientului pentru experimentarea umană, a fost elaborat la 9 august 1947.**
- **La 20 august 1947, judecătorii au pronunțat verdictul împotriva lui Karl Brandt și a altor 22.**
- **Verdictul a reiterat punctele memorandumului și, ca răspuns la consilierii medici experți pentru acuzare, a revizuit cele șase puncte inițiale la zece.**
- **Cele zece puncte au devenit cunoscute sub numele de „Codul de la Nürnberg”**
- **Se crede că s-a bazat în principal pe jurământul hipocratic , care a fost interpretat ca susținând abordarea experimentală a medicinei, protejând în același timp pacientul.**

CODUL DE LA NUREMBERG (1949)

- 1. Consimțământul voluntar al participanților într-un experiment este esențial.**
- 2. Rezultatele care urmează să fie obținute din experiment trebuie să fie benefice pentru societate, iar aceste rezultate nu pot fi obținute prin alte mijloace.**
- 3. Studiul trebuie să fie fundamentat pe rezultatele obținute din experimente pe animale și cunoștințe privind istoria naturală a bolii, astfel încât rezultatele anticipate să justifice desfășurarea experimentului.**
- 4. Orice suferință sau lezare fizică sau psihică inutile trebuie evitate în timpul desfășurării experimentului.**
- 5. Nici un experiment nu trebuie efectuat dacă există indicii că acesta ar putea duce la decesul sau lezarea participanților, cu excepția situațiilor în care cercetătorul participă el însuși ca subiect în experiment.**
- 6. Gradul de risc asupra subiecților nu trebuie să depășească importanța umanitară a problemei cercetate în experiment.**
- 7. Trebuie luate măsuri adecvate pentru a evita lezarea sau decesul participanților.**
- 8. Experimentele trebuie conduse numai de către persoane cu calificare științifică.**
- 9. Participanții au dreptul de a decide terminarea participării într-o cercetare la orice moment dacă ei consideră că participarea nu mai poate fi continuată.**
- 10. Cercetătorul care conduce experimentul trebuie să fie pregătit să-l încheie dacă el consideră că continuarea experimentului va duce la producerea de leziuni, dizabilități sau decesul participanților.**

Codul International al Eticii medicale - Datoriile medicului in general

1. Un medic va practica un rationament profesional independent si va mentine la cel mai inalt nivel comportamentul profesional fata de bolnavi.
2. Va respecta drepturile pacientului sau competent psihic de a accepta sau refuza tratamentul propus.
3. Nu va permite ca judecata sa sa fie influentata de profitul personal sau discriminare.
4. Medicul va fi dedicat sa ofere servicii medicale competente in deplina independenta morala si profesionala cu compasiune si respect fata de demnitatea umana.
5. Se va comporta onest cu pacientii si colegii si va raporta autoritatilor pe acei medici care practica profesiunea neetic sau incompetent sau care exercita actiuni de fraudă sau inselatorie.
6. Nu va primi nici un beneficiu financiar sau alte avantaje numai pentru a face recomandari pacientului sau a prescrie produse medicale specifice.
7. Va respecta drepturile pacientilor, colegilor si a altor profesioniști ce lucreaza in domeniul medical.
8. Va recunoaste rolul pe care il are in educatia publicului dar va manifesta retinere in divulgarea descoperirilor sau a tehnicilor sau tratamentelor noi pe canale neprofesionale.
9. Va certifica numai ceea ce personal a verificat.
10. Va face tot ce poate pentru a folosi resursele medicale in spre binele pacientilor si a comunitatii.
11. Va cauta ajutor de specialitate daca sufera de boli fizice sau mentale.
12. Va respecta codurile nationale si locale ale eticii.

Datoriile medicului fata de pacient

- 1. Medicul va avea permanent in minte obligatia de a apara viata umana.**
- 2. Datoreaza pacientului sau completa loialitate si totalitatea cunostiintelor sale medicale.**
- 3. Ori de cite ori o examinare sau un tratament se afla deasupra capacitatilor sale, se va consulta cu un coleg sau va indrepta pacientul catre un alt medic care are abilitatea necesara.**
- 4. Va respecta dreptul pacientului la confidentialitate.**
- 5. Este etic sa divulge informatia confidentiala atunci cand pacientul consimte la aceasta sau atunci cand exista un pericol sau o amenintare iminenta la adresa pacientului sau a celorlalti si aceasta amenintare poate fi indepartata numai prin incalcarea confidentialitatii.**
- 6. Va acorda activitate medicala de urgenta ca datorie umanitara, pana cand se va convinge ca altii pot si vor sa o faca in locul sau.**
- 7. Atunci cand serveste unei a treia parti sa se asigure ca pacientul sau are deplina cunostiinta de aceasta situatie.**
- 8. Nu va intra in relatii sexuale sau in alte relatii abuzive sau de exploatare fata de pacientul sau actual.**

Datoriile medicului fata de colegi

- 1.Un medic se va comporta fata de colegii sai tot asa cum si-ar dori ca acestia sa se comporte fata de el.**
- 2.Nu va submina relatia pacient-medic a colegilor in scopul de a atrage pacientii.**
- 3.Cand este medical necesar va comunica cu colegii care sunt implicati in ingrijirea aceluiasi pacient.**
- 4.Aceasta comunicare va respecta confidentialitatea si va fi limitata la informatia necesara**

Declarația de la Helsinki (1964)

- adoptată inițial în iunie 1964 la Helsinki , Finlanda și a suferit de atunci șapte revizuri (cea mai recentă la Adunarea Generală din octombrie 2013) și două clarificări, crescând considerabil în lungime de la 11 paragrafe din 1964 la 37 în versiunea 2013.
- este un document important în istoria eticii cercetării, deoarece este primul efort semnificativ al comunității medicale de a reglementa cercetarea însăși și constituie baza majorității documentelor ulterioare.
- Înainte de Codul de la Nürnberg din 1947 nu exista un cod de conduită general acceptat care să reglementeze aspectele etice ale cercetării umane, deși unele țări, în special Germania și Rusia, aveau politici naționale.
- **Declarația a dezvoltat cele zece principii enunțate pentru prima dată în Codul de la Nürnberg și le-a legat de Declarația de la Geneva (1948), o declarație a îndatoririlor etice ale medicilor.**
- Declarația a abordat mai specific cercetarea clinică, reflectând schimbările din practica medicală de la termenul „Experimentare umană” utilizat în Codul de la Nürnberg.
- O schimbare notabilă din Codul de la Nürnberg a fost o relaxare a condițiilor de consimțământ, care a fost „absolut esențială” sub Codul Nürnberg.
- Acum medicilor li s-a cerut să obțină consimțământul „dacă este posibil” și cercetarea a fost permisă fără consimțământ în cazul în care era disponibil un consimțământ prin împuternicire, cum ar fi un tutor legal (articolul II.1).
- **„bunăstarea persoanei care participă la cercetare trebuie să aibă întotdeauna întâietate asupra tuturor celorlalte interese”**

Declaratia cu privire la drepturile pacientului Lisabona, 1981

- Dreptul la ingrijire medicala de buna calitate
- Dreptul la libertatea de alegere
- Dreptul la autodeterminare (autonomie)
- Dreptul la informare
- Dreptul la confidentialitate
- Dreptul la educatie pentru sanatate
- Dreptul la demnitate
- Dreptul la asistenta religioasa

■ Declarația WMA de la Lisabona privind Drepturile Pacienților

Principiul 3. Dreptul la autodeterminare

- (a) Pacientul are dreptul la autodeterminare, să ia decizii libere privind propria persoană. Medicul trebuie să informeze pacientul despre consecințele deciziilor lui.
- (b) Un pacient adult competent din punct de vedere mintal are dreptul de a-și da sau nu consimțământul privind orice procedură de diagnosticare sau terapie. Pacientul are dreptul la informațiile necesare pentru a lua decizii. Pacientul trebuie să înțeleagă clar scopul oricărei analize sau tratament, implicațiile rezultatelor și implicațiile abținerii de la darea consimțământului.
- (c) Pacientul are dreptul să refuze participarea la cercetare medicală sau să reprezinte subiect de studiu.

Principiul 6. Proceduri realizate împotriva voinței pacientului

- d) Procedurile de diagnosticare sau tratament împotriva voinței pacientului pot fi efectuate numai în cazuri excepționale, dacă este permis în mod expres de lege și în conformitate cu principiile eticii medicale. Pe lângă cele enumerate, orice persoană trebuie să cunoască că poate invoca **dreptul la integritatea corporală** care protejează individul de orice tip de vătămare corporală. În contextul îngrijirii pacientului, acest drept devine relevant în cazurile de tratament medical nevoluntar și în procedurile experimentale. **Dreptul la sănătate** este unul incluziv și presupune anumite libertăți. Astfel de libertăți includ dreptul persoanei de a-și controla sănătatea și propriul corp, dreptul de a nu fi supus ingerințelor, precum dreptul de a nu fi supus tratamentului medical fără consimțământ și nici experimentării.

Lectura obligatorie

- **CODUL DE DEONTOLOGIE MEDICALĂ** din 30 martie 2012 al Colegiului Medicilor din România, [<http://www.cmb.ro/legislatie/codulDeontologic/cod.pdf>]
- **LEGEA DREPTURILOR PACIENTULUI** nr. 46/2003

Declarația de la Geneva

Pe timpul aditerii mele ca membru al profesiei medicale:

- Jur să-mi consacru viața în serviciul umanității.
- Voi datora profesorilor mei respect și grațitudine.
- Voi practica profesiunea cu conștiință și demnitate.
- Sănătatea pacienților mei va fi prima mea îndatorire.
- Voi respecta secretele care îmi sunt încredințate chiar și după ce pacientul a murit.
- Voi menține prin toate forțele mele onoarea și tradițiile nobile ale profesiunii medicale.
- Colegii mei vor fi surorile și frații mei.
- Nu voi permite considerațiilor de vârstă, boală, dizabilități, credință, origine etnică, sex, naționalitate, afiliere politică, rasă, orientare sexuală, statut social sau oricărui alt factor să intervină între datoria mea și pacientul meu.
- Voi menține cel mai înalt respect pentru viața umană.
- Nu îmi voi folosi cunoștințele medicale pentru a viola drepturile omului și libertățile sale civile, nici chiar sub amenințare.
- Fac aceste promisiuni solemn, liber și pe cuvântul meu de onoare

CODUL DE DEONTOLOGIE MEDICALĂ al Colegiului Medicilor din România – 2012

Principiile fundamentale ale exercitării profesiei de medic

ART. 1. Scopul și rolul profesiei medicale. Întreaga activitate profesională a medicului este dedicată exclusiv apărării vieții, sănătății și integrității fizice și psihice a ființei umane.

ART. 2 Nediscriminarea

ART. 3 Respectul demnității ființei umane ca valoare fundamentală a corpului profesional.

ART. 4 Primordialitatea interesului și a binelui ființei umane asupra societății ori științei

ART. 5 Obligativitatea normelor profesionale și a celor de conduită

ART. 6 Independența profesională

ART. 7 Caracterul relației medic-pacient, exclusiv profesională și se va clădi pe respectul acestuia față de demnitatea umană, pe înțelegere și compasiune față de suferință.

ART. 8 Obligația diligenței de mijloace; decizia este corectă iar pacientul beneficiază de maximum de garanții în raport de condițiile concrete

ART. 9 Principiul specializării profesionale

ART. 10 Respectul față de confracți abținându-se să-i denigreze ori să aducă critici cu privire la activitatea profesională a acestora